

Monumentnummer*: 532330

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 16 september 2016
Kadaster deel/nr 82818/82

Woonplaats*

Utrecht

Gemeente*

Utrecht

Provincie*

Utrecht

Kadastrale gemeente*

Utrecht

Sectie*

H

Kadastraal object*

Appartement aanduiding

Grondperceel

2179

Omschrijving**

Cluster 33. Bomvrij wachthuis A.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ WACHTHUIS A op het reduit van Fort Blauwkapel, als aan drie zijden en bovenop aangeaard, gemetseld bouwwerk aan de zuidzijde van het fort en daterend van 1849-1852. Een bomvrij wachtgebouw is een onderkomen met voorzieningen voor manschappen en hun materieel dat bestand is tegen inslagen van projectielen van een vooraf gedefinieerd kaliber. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden tegen beschietingen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag of een frontbescherming van zand of aarde zijn voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te verwachten inslagkracht van projectielen - werd van 'bomvrije gebouwen' gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren gedefinieerd aantal inslagen van zwaar kaliber. Het bomvrije wachtgebouw A van het Fort Blauwkapel ligt frontaal tegenover de brug / toegang tot het reduit aan de keelzijde van het fort en verkeert - na ingrijpende restauratie in de jaren 2007-2009 - in tamelijk goede staat. Het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwwerk is - anders dan de meeste andere op het fort - niet onbelemmerd te bereiken, daar het in gebruik is van scouts en hierdoor niet publiekelijk toegankelijk.

Omschrijving

Bakstenen, BOMVRIJ WACHTHUIS A (1849-1852), op het reduit, opgetrokken in schoon metselwerk en in 1870-1871 aan drie zijden en bovenop voorzien van een beschermende gronddekking. In de voorgevel een verdiept gelegen, getoogde toegang en aan weerszijden diverse gevelopeningen, zoals eveneens getoogde schietgaten op verschillende hoogten. In het interieur onder meer drie overwelfde ruimten, een waterkelder en een trappenhuis.

Op het gedeeltelijk omgracht reduit gebouwd bakstenen wachthuis in de jaren 1849-1852 en in 1870-71 aan drie zijden voorzien van een beschermende gronddekking. Het rechthoekige gebouw met afgeronde hoeken is opgetrokken in schoon metselwerk. In het midden van de voorgevel zit een verdiept gelegen toegang, aan weerszijden schuin (taps-) toelopende schietgaten. Deze schietgaten zitten in alle zijden van de verder gesloten gevelvlakken. Het interieur omvat drie overwelfde ruimten en diverse andere ruimten, waaronder een waterkelder en een trappenhuis leidend naar het dak, waar een hoger opgetrokken borstwering is bedoeld voor gedekte plaatsing van geschut en / of voor dekking van manschappen.

Waardering

Het BOMVRIJ WACHTHUIS A van het Fort Blauwkapel is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft hier een onderdeel van rond 1850, deels aangepast rond 1870 - als voorbeeld van een aardgedekt, bakstenen, bomvrij bouwwerk.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het in verschijningsvorm de kenmerken vertoont die het toenmalige defensieve doel onderstrepen.

* Het onderdeel is tamelijk goed bewaard omdat het bouwwerk zich na restauratie in vrijwel de toestand bevindt waarin het rond 1870 verkeerde en omdat het nog verschillende authentieke onderdelen en details kent.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument